

Hyrynsalmen Tulisuo-Varpusuon lakkisienikartoitus 2018

Hydrologia-LIFE (LIFE16NAT/FI/000583)

Katri Kokkonen

JOHDANTO JA MENETELMÄT

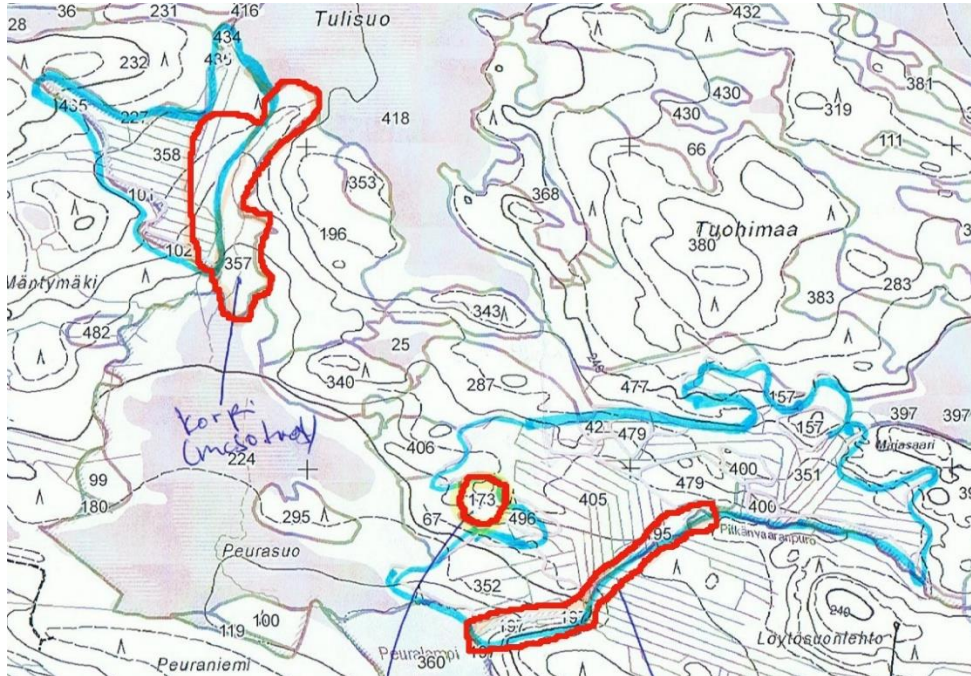
Kartoituksen tavoite ja tarkoitus

- Kartoituksen tavoitteena oli selvittää harvinaisten tai arvokasta elinympäristöä indikoivien suursienten, erityisesti helttasienten ja tattien, esiintymistä Tulisuo-Varpusuon soidensuojelualueen joillakin kohteilla. Raportin tuloksia hyödynnetään Natura2000-alueen ennallistamisen ja hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa. Raportti on tuotettu EU:n LIFE-rahoituksen tuella Hydrologia-LIFE -hankkeessa.

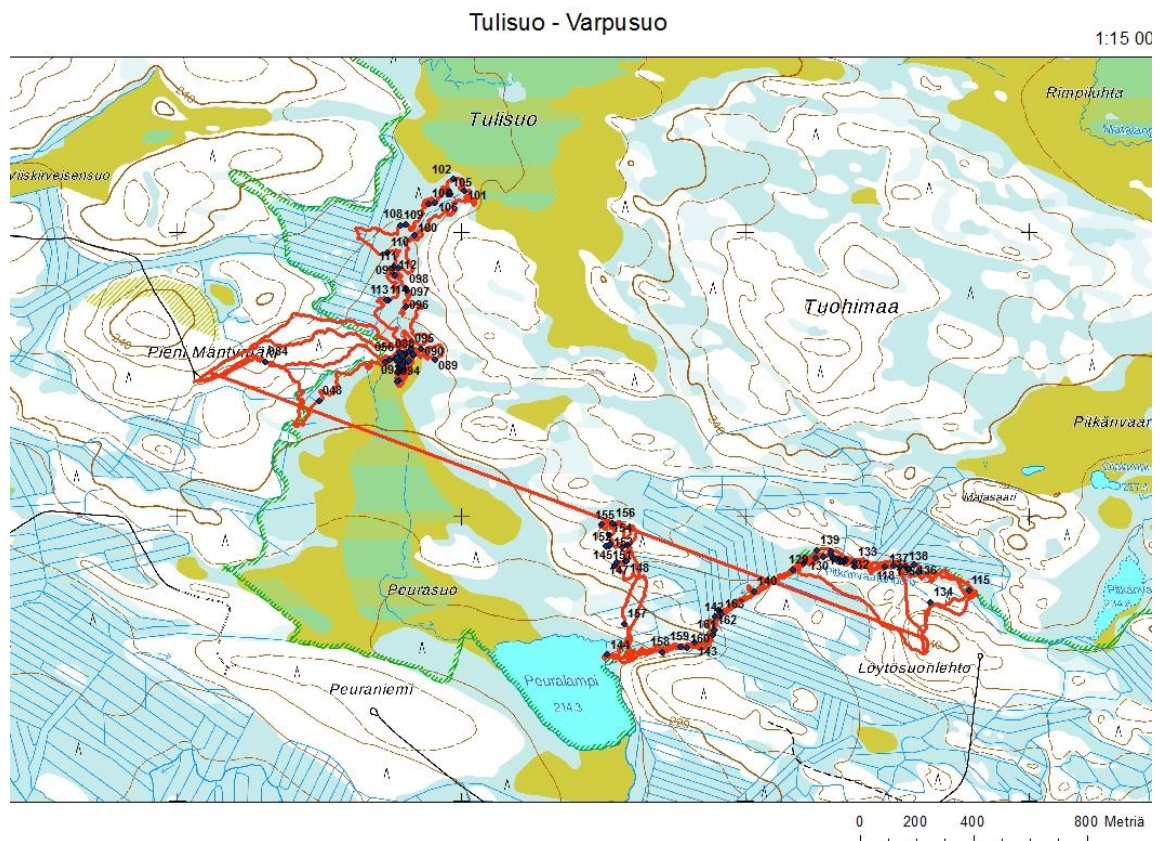
Kartoituskohteet ja -menetelmät

- Kartoitus kohdistui suunniteltujen ennallistamisalueiden reunoille kahdelle osa-alueelle: Tulisuon ja Peurasuon väliseen suojuottiin sekä Tuohimaan lounaispuolelle Pitkävaaranpuron varrelle ja sen pohjoispuoliseen vanhan metsän saarekkeeseen (Kartta 1). Nämä olivat etukäteen ohjeistettuja, tärkeimpiä ja rehevimpiä kartoitusalueita laajoilla ennallistamisalueilla. GPS:n tallentamat kuljetut reitit näkyvät Kartassa 2.
- Kartoitin alueella 3.-5.9.2018 21.5 h. Sieniä esiintyi paikoitellen melko paljon.
- Merkitsin muistiin kohtaamiani tavallista harvinaisempia tai tunnistamattomia sieniä, rekisteröin niiden sijainnin GPS-laitteella (Garmin GPSmap 64), ja keräsin näytteitä. Lisäksi huomioin kasvillisuutta ja ojien tilaa.
- Kuivanäytteitä määritin mikroskoopilla, kirjallisuuden avulla, ja vertaamalla Turun yliopiston kasvimuseon kokoelmanäytteisiin. Joistakin mielenkiintoisimmista näytteistä tein myös DNA-analyysin. Joitakin näytteitä jäi ainakin tässä vaiheessa nimeämättä, erityisesti haprakkaita (*Psathyrella*).

- Yleisyysarviot perustuvat teoksiin Suomen helttasienten ja tattien ekologia, levinneisyys ja uhanalaisuus (2005), Funga Nordica (2008), ja Sienet ja metsien luontoarvot (2014), sekä omaan kokemukseen.
- Merkittävimpien lajihavaintojen koordinaattitiedot on tallennettu Excel-taulukkoon.

Kartta 1. Suunniteltu ennallistamisalue (sininen rajaus) ja tärkeimmät kartoituskohteet (punainen rajaus).

Kartta 2. GPS-laitteen jälkiloki pisteineen (punainen suora viiva ylimääräinen).

TULOKSET

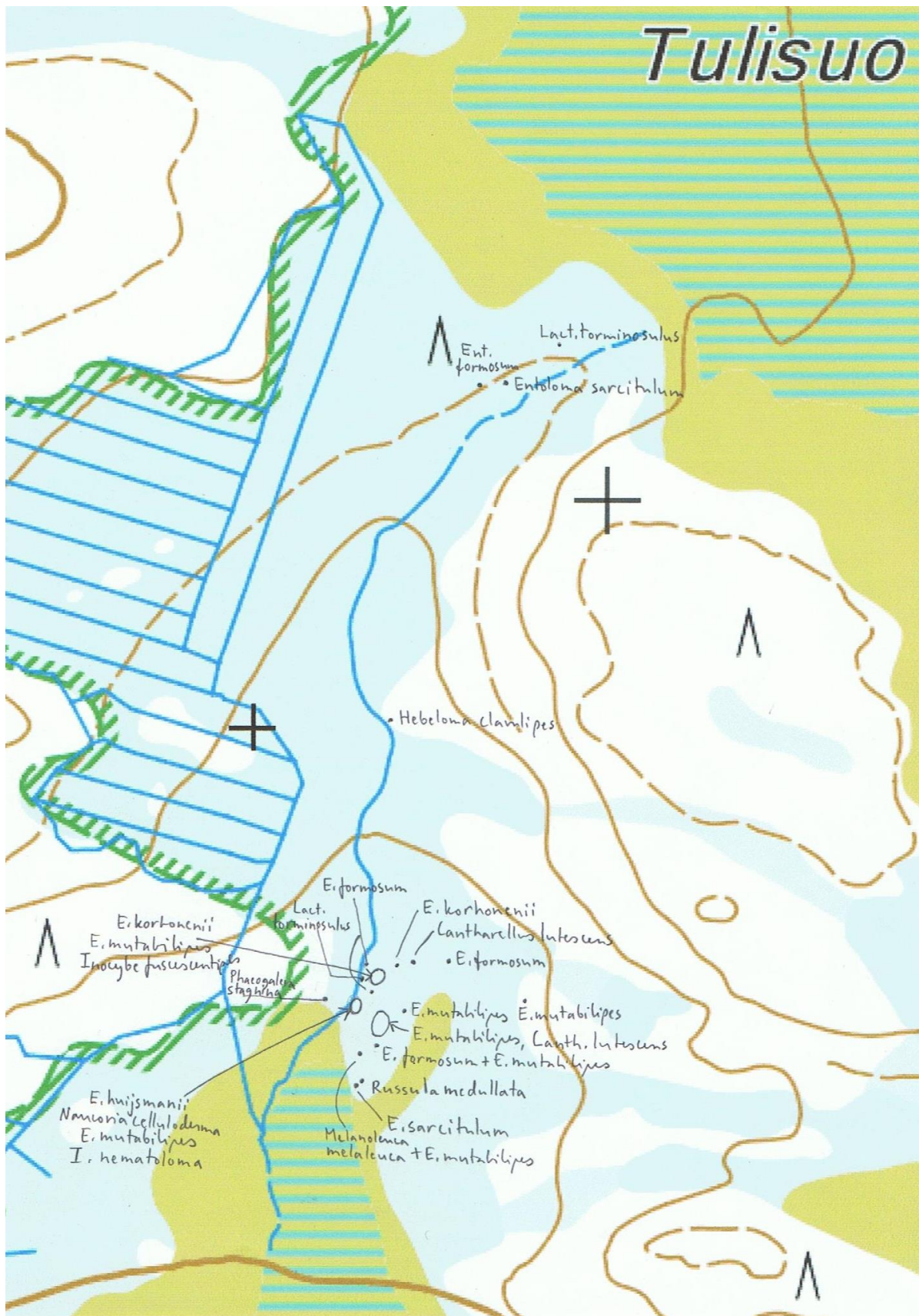
Lajihavainnot

- Osa-alueiden merkittävimmät lajihavainnot ovat Taulukoissa 1 ja 2 sekä Kartoissa 3 ja 4. Taulukon indikaattoriarvot viittaavat kirjaan Sienet ja metsien luontoarvot (von Bonsdorff ym. 2014). Kummaltakaan osa-alueella ei löytynyt uhanalaisia tai silmälläpidettäviä lajeja, mutta harvinaisia tai puutteellisesti tunnettuja lajeja sekä indikaattorilajeja oli useita.
- Pohjoisella osa-alueella Tulisuoilta Peurasuolle johtavan noron eteläpään letolla oli merkittävä harvinaisten, harvinaisehkojen ja puutteellisesti tunnettujen sienten keskittymä. Siihen kuuluvat *Cyanula*-alasuvun rusokkaat (*Entoloma huijsmanii*, *E. sarcitulum*, silmärusokas, pronssirusokas), *Entoloma korhonenii*, nokisatahelilta ja kosteikkovahvero ovat kalkinsuosijoita tai -vaatijoita. Maaperä on siinä luultavasti runsaskalkkista, koska myös mm. katajia kasvoi paikalla paljon. Maa oli myös paikoin vetistä. Noron lähellä kasvoivat rusokkaiden lisäksi arvokkaan kosteikon ilmentäjälajit tihkurisakas ja tummajalkanääpikkä, harvinaisehko nyhärüostehelilta ja pohjankarvarousku, sekä puutteellisesti tunnettu sirokaunorisakas. Siitä on aiemmin vain yksi havainto Suomesta (Larsson ym. 2014), mutta löysin sitä tänä syksynä myös Oulangalta. Tulisuon eteläpuolella, kostean juotin pohjoispäässä oli pieni keskittymä harvinaisempia sieniä. Siellä kasvoivat *Entoloma sarcitulum*, pronssirusokas ja pohjankarvarousku.
- Pohjoisella osa-alueella havaittuja yleisehköjä tai yleisiä lajeja olivat mm. *Cortinarius scaurus* (tummatäpläseitikki), *Entoloma cetratum* (kangasrusokas), *E. conferendum* (silorusokas), *E. nidorosum* (haisurusokas), *Galerina hybrida*, *Inocybe castanea* (näädänrisakas), *I. lacera* coll. (polkurisakasryhmä), *I. stellatospora* (korporisakas), *Lactarius repraesentaneus* (keltarousku), *L. scoticus* (valkokarvarousku), *Melanoleuca cognata* (mesisatahelilta), ja *Mycena galopus* var. *leucogala* (maitohiipon tumma variaatio).

Taulukko 1. Pohjoisen osa-alueen merkittävimmät lajihavainnot.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Uhanal.lk	Muu status	Runsas (esiintymät)
<i>Entoloma korhonenii</i>			harvinainen	3
<i>Entoloma huijsmanii</i>			puutteellisesti tunnettu, harvinainen?	1
<i>Entoloma sarcitulum</i>			puutteellisesti tunnettu, harvinainen?	2
<i>Entoloma mutabilipes</i>	silmarusokas		puutteellisesti tunnettu, harvinainen?	5
<i>Entoloma formosum</i>	pronssirusokas		puutteellisesti tunnettu, harvinaisehko?	4
<i>Inocybe fusciscentipes</i>	sirokaunorisakas		puutteellisesti tunnettu, harvinainen?	1
<i>Naucoria celluloderma</i>	nyhärüostehelilta		harvinaisehko	1
<i>Cantharellus lutescens</i>	kosteikkovahvero		harvinaisehko	6
<i>Russula medullata</i>	laidunhapero		harvinaisehko	1
<i>Lactarius torminosulus</i>	pohjankarvarousku		harvinaisehko	2
<i>Melanoleuca melaleuca</i>	nokisatahelilta		harvinaisehko	1
<i>Inocybe nematoloma</i>	tihturisakas		indikaattoriarvo IA2	1
<i>Phaeogalera stagnina</i>	tummajalkanääpikkä		IA 1	1

Hebeloma clavulipes			puutteellisesti tunnettu	1
---------------------	--	--	--------------------------	---

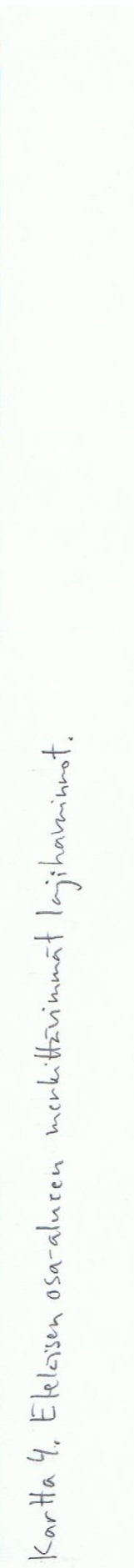

Kartta 3. Pohjoisen osa-alueen merkittävimmät lajihavainnot.

- Eteläisellä osa-alueella Pitkänvaaranpuron ympäristössä esiintyi kahdessa kohtaa harvinaista arvokkaan kosteikon indikaattoria rahkahaprakasta. Toinen esiintymä sijaitsi melko lähellä ojaa. Puron varrella esiintyi viisi luonnontilaisen metsän tai arvokkaan kosteikon ilmentäjälajia: luumuseitikki (2 paikkaa), pohjanrousku, leppäkorpiseitikki (2 paikkaa), teräsrusokas (2 paikkaa), ja koivunlehtohapero (4 paikkaa). Lisäksi esiintyivät mm. harvinaisehko kuusilahorusokas ja rehevillä paikoilla viihtyvä, yleisehkö täplärisakas. Peuralammen rannassa kasvoi pajujen alla toistaiseksi määrittämätön mutta mahdollisesti puutteellisesti tunnettu neitotympönen ja arvokkaan luhdan ilmentäjä nipukkarisakas. Pohjoisella vanhan kangasmetsän saarekkeella esiintyi vanhoilla haapamaapuilla ja haapojen ympärillä arvokasta lajistoa: harvinaiset jauhovinokas, lumoseitikki, ja harmaanapalakki, harvinaisehko valjulahorusokas ja vihermattalakki, sekä puutteellisesti tunnettu *Hebeloma monticola* -tympönen.
- Eteläisellä osa-alueella havaittuja yleisiä tai yleisehköjä lajeja olivat mm. *Cortinarius delibutus* (keltalimaseitikki), *C. porphyropus* (purppurajalkaseitikki), *C. saniosus* (keltasäeseitikki), *Entoloma conferendum* (silorusokas), *E. majaloides*, *E. nidorosum* (haisurusokas), *E. sericatum* (kosteikkorusokas), *E. turbidum* (korpirusokas), *Hebeloma leucosarx* (pattitympönen), *H. velutipes* (pisamatympönen), *Inocybe castanea* (näädänrisakas), *I. lindrothii* (kaunorisakas), *I. proximella* (salorisakas), *Lactarius repraesentaneus* (keltarousku), *Leucocybe candicans* (hentokynsikäs), *Phellodon tomentosum* (ryytiorakas), ja *Russula fennoscandica* (närehapero).

Taulukko 2. Eteläisen osa-alueen merkittävimmät lajihavainnot.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Uhanal.lk	Muu status	Runsaus (esiintymät)
<i>Psathyrella sphagnicola</i>	rahkahaprakas		IA3	2
<i>Cortinarius hircynicus</i>	luumuseitikki		IA3	2
<i>Lactarius subcircellatus</i>	pohjanrousku		IA3	1
<i>Ossicaulis lachnopus</i>	jauhovinokas		IA3	1
<i>Cortinarius francescae</i>	lumoseitikki		IA3	1
<i>Arrhenia epichysium</i>	harmaanapalakki		IA3	2
<i>Hebeloma monticola</i>			puutteellisesti tunnettu, harvinainen?	1
<i>Hebeloma helodes?</i>	neitotympönen?		harvinainen?	1
<i>Pluteus pouzarianus</i>	kuusilahorusokas		harvinaisehko	1
<i>Pluteus semibulbosus</i>	valjulahorusokas		harvinaisehko	1
<i>Simocybe centunculus</i>	vihermattalakki		harvinaisehko	1
<i>Entoloma nitidum</i>	teräsrusokas		IA1	2
<i>Inocybe acuta</i>	nipukkarisakas		IA1	1
<i>Cortinarius helvelloides</i>	leppäkorpiseitikki		IA1	2
<i>Russula intermedia</i>	koivunlehtohapero		IA1	4
<i>Inocybe maculata</i>	täplärisakas		IA1	1

Kartha 4, Elektsien osa-alueen mekittämät lajiharvinnot.

HOITO YM. SUOSITUKSET

- Tulisuolta Peurasuolle johtavan kostean juotin länsipuolisten ojien ennallistamisella saattaisi olla suotuisa vaikutus alueen sienilajistoon. Nyt arvokas lajisto oli keskittynyt melko pienelle alalle juotin eteläpäähän. Ojitetun alueen reunalla ei havaittu harvinaisia lajeja ja kasvillisuus oli siellä selvästi karumpaa kuin noron ympäröimässä juotissa. Juottia arvokkaine sieniesiintymineen olisi varottava vahingoittamasta.
- Pitkänvaaranpuro oli melko luonnontilainen eikä vaadi toimenpiteitä. Siihen johtavien lukuisten ojien ennallistaminen voisi edesauttaa sienilajistoa. Harvinaiset rahkahaprakas ja luumuseitikki kasvoivat melko lähellä oja, joten niiden esiintymiä olisi syytä varoa mahdollisissa toimenpiteissä. Lisäksi teräsrusokas kasvoi vain kolmen metrin päässä ojasta. Pohjoinen vanhan metsän saareke harvinaisine sienineen tulisi säilyttää ennallaan.

KIRJALLISUUS

- Beker, H. J., Eberhardt, U. & Vesterholt, J. 2016: *Hebeloma* (Fr.) P. Kumm. Fungi Europaei 14. Edizioni Technografica, Lomazzo, Italia.
- von Bonsdorff, T., Kytövuori, I., Vauras, J., Huhtinen, S., Halme, P., Rämä, T., Kosonen, L. & Jakobsson, S. 2014: Sienet ja metsien luontoarvot. Norrlinia 27: 1-272.
- Hansen, L. & Knudsen, H. (toim.) 2008: Funga Nordica. Agaricoid, boletoid and cyphelloid genera. Copenhagen, Denmark.
- Larsson, E., Vauras, J. & Cripps, C. 2014: *Inocybe leiocephala*, a species with an intercontinental distribution range: disentangling the *I. leiocephala* - *subbrunnea* - *catalaunica* morphological species complex. *Karstenia* 54 (1): 15-39.
- Salo, P., Niemelä, T., Nummela-Salo, U. & Ohenoja, E. (toim.) 2005: Suomen helttasienten ja tattien ekologia, levinneisyys ja uhanalaisuus. Kurikka.